mokslas menas literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1986

RUGSĖJO MĖN. 13 d./ SEPTEMBER 13, 1986

PART TWO – Nr. 179 (32)

Šiame numeryje:

Aničo epopėja prieš išeivių „kryžiaus žygį".
Jurgio Gliaudos kūrybinis vaizdas.
Jono Evangelijos Kristus: „Ateikite ir pamatysite".
Penkių dailininkių paroda.
Editos Nazaraitės eilių klausimai.
Editos Nazaraitės nauji eilėraščiai.
Kultūrinė kronika.
Nuomonės ir pastabos.
Svečiai iš Los Angeles Australijoje.

Aničo epopėja prieš išeivių „kryžiaus žygį"

Jau nuo balandžio pradžios *Tarybinio mokytojo* skiltimis liejasi Jono Aničo „ideologinio karo" epopėja, pavadinta „ ‚Kryžiaus žygis' prieš socialistinę Lietuvos kultūrą". Iš to žodžių tvano kyšo paprasta tezė: Lietuvoje klesti vienintele moksline ideologija paremta „socialistinė" kultūra, kurią įnirtingai šmeižia ir puola „reakciniai" išeivijos „pseudokultūrininkai".

Aničo metodas pažįstamas jau iš ankstesniųjų jo straipsnių: iš konteksto išplėštos citatos, atrinktos jo tezei paremti; ignoruojama visa, kas paneigtų jo teiginius. Dažnai nenurodomi šaltiniai, pasitenkinant bendrybinėmis nuorodomis. Pateikiami sąmoningai suluošinti pavyzdžiai. Štai, kalbėdamas apie išeivijoje išleistą *Lietuvių enciklopediją*, Aničas stengiasi skaitytojui sudaryti įspūdį, jog joje „nutylima, kad hitlerininkai okupavo Lietuvą". Nepaminėtas lieka enciklopedijos 15-tame tome išspausdintas straipsnis apie vokiečių okupaciją nuo 1941 iki 1944 metų, aprašantis laikinosios vyriausybės likvidavimą, nacių siautėjimą, pogrindžio spaudą ir lietuvių pasipriešinimą okupantams.

Pagrindiniai semantiniai Aničo ginklai yra žodžiai „mokslinis" ir „socialistinis". Su marksizmu-leninizmu nesutampančios lietuvių kultūros koncepcijos automatiškai pavirsta „nemokslinėmis" ar „antimokslinėmis". Viskas, ką paskelbia sovietinės kompartijos centro komitetas ir ką pakartoja Aničas, automatiškai tampa „moksliška". Bet juk mokslinis metodas kaip tik ir reiškia pastangą išvengti bet kokios išankstinės, apriorinės dogmos, neišskiriant ir marksistinės-lenininės. Aničo ideologija netampa „moksliška" vien todėl, kad ją 19-tame šimtmety tokia pavadino ir iki šiol tebevadina jos sekėjai. „Buržuazinių" ar „klerikalinių" etikečių prisegimas nemėgstamoms idėjoms jau nėra mokslas, o gryna magija.

Tokia precizijos stoka būdinga ir Aničo pamėgtam terminui „socializmas". Štai skaitom, kad „socialistinės lietuvių kultūros turtai stichiškai veržiasi į užsienio lietuvių buitį". Nejaugi marksizmas-leninizmas ir sovietinis imperializmas reiškia tą patį kaip „socializmas?" Dauguma pasaulio socialistų su tuo nesutiktų. Lietuvių kultūros, to gyvo organizmo, neįmanoma sutalpinti į tokias abstraktybes – ji niekad nebuvo ir nebus „socialistinė", „kapitalistinė" ar „feodalinė".

Panašiai iškreipiamos ir išeivijos kultūrininkų pozicijos. Aničas tvirtina, kad „visi buržuazinės emigracijos ideologai... primygtinai siūlo tarybiniams istorikams atsisakyti proletariato klasinių pozicijų ir materialistinio istorijos supratimo". Ką bendro beturi nomenklatūriniai istorikai su gyvuoju proletariatu ar „Lietuvos liaudimi"? Išeivijoje niekas nesiūlo užčiaupti burnas istorią materialistiškai aiškinantiems – teaiškina jie ją iki pačių jos materialistinių gelmių. Protestuojama prieš **visų**, įvairiai galvojančių, lietuvių istorikų suvarymą į vienintelį materialistinio istorijos supratimo gardelį, prieš lietuvių istoriografijos suvienodinimą ir tuomi nuskurdinimą.

Iš tokios mąstysenos ir prielaidų gimsta absurdu dvelkiančios išvados. Kritiškas požiūris į sovietinę santvarką Aničui neišvengiamai veda prie „degradacijos" ir „nutautimo". Pagal jo logiką, tie, kurie priešinasi Lietuvos nutautinimui **padeda** ją nutautinti. Sovietinė niveliacija reiškia tautos kultūros suklestėjimą...

Aničo straipsnių serijoj vėl atsiskleidžia būdingas totalitarinio mentaliteto pasaulis, niekuo nepasikeitęs nuo 1940 metų: juoda ir balta, „buržuazinis" blogis ir tarybinis „socialistinis" gėris, „tarybiniai" mokslininkai ir „buržuaziniai" klastotojai. Šiame pasaulyje Aničas jaučiasi patogiai ir natūraliai – patenkinta žuvis stalininėje kūdroje. Nėra klausimų, nėra abejonių, nėra net ir „dialektikos". „Politinis pliuralizmas"? Jam, anot Aničo, tarybinėje visuomenėje nėra „socialinės bazės". O idėjinis pliuralizmas, bet kurios gyvybingos kultūros pagrindas? Jo Aničas net ir neužsimena. Toksai pliuralizmas tėra laiko eikvojimas ten, kur jau atrasta galutinė tiesa ir kur ją saugo visažinė, neklystančioji partija. Visa tai jau girdėta ne tik iš Sovietų Sąjungos valdovų, bet ir iš hitlerinės Vokietijos bei fašistinės Italijos.

Kaip pažymima *Tarybiniame mokytojuje*, pagrindinė Aničo straipsnių serijos paskirtis yra padėt „kontrpropagandai mokykloje". Dvasinės duonos išsiilgusiam lietuvių jaunimui pasiūlomi stalininiai konservai.

jp

Jurgio Gliaudos kūrybinis vaizdas

ALĖ RŪTA

Ne amžius ir ne kūrinių gausa rašytojui nupelno dėmesį bei pagarbą, o kūrybos esmė, jos reikšmingumas: kiek ji gili ir plati, kaip veikia savo laiko aplinką, ar visuotinai ir ateity domina savą bei kitatautį žmogų.

Kartą užklausiau Jurgį Gliaudą, kaip pats žvelgia į savo idėjomis nusėtą literatūrinį lauką. Jis atsakė:

–Vertintojai sutinka, kad valdau tezių, temų ir siužetų įvairovę, visad likdamas ištikimas autoriškam neutralumui. Šalia mano romanų daug smulkiosios prozos buvo ir kitataučių periodikoje – latvių, rusų, angliškai. Šį pavasarį Lietuvos šaulių sąjunga tremtyje išleido *Agonijos* angliškąją laidą. Ši knyga apie Lietuvos valstybės tragediją įteikta Ronald Reagan'ui, ir autorius gavo prezidento asmeniską padėkos laišką. Ilgoka *Agonijos* studija pasirodė ir latvių spaudoj... Savo mėgiamiausia knyga laikau romaną *Ora pro nobis*, nes pavyko realizuoti šio žanro svarbiausias savybes.

Taip kukliai autorius užveda ir kitų žvilgsnį į jau labai platų jo kūrybos vaizdą; pažvelkim atidžiau, nes jau yra kur pasižvalgyti.

Geriau pažinti kūrygą galima pažįstant patį kūrėją, pasekant jo nueitus kelius ir takus. Ne dėl to, kad kalendorius parodo apskritą skaičių – amžiaus, ar kūrybinio darbo patirties; ne tai svarbu. Kas būtų gyvenimas, ko vertos datos, net mokslo laipsniai, jeigu neliktų to gyvenimo konkrečių vaisių – kitiems pasigėrėti, horizontus praplatinti? Taigi ir šio autoriaus neminėsiu gyvenimo datų; tik užčiuopsiu charakteringus jo vingius. Gal tiktai kūrybos pradžia, knygų ir premijų datos įdomios, nes tai rodo autoriaus brendimą ir dosnumą.

Gimė Jurgis Gliauda 1906 m. liepos 4 d. Rusijoj, Tobolske, kur su tėvais išgyveno iki 16 savo amžiaus metų; tėvas buvo šviesus patriotas, organizavo aplinkinius lietuvius. Grįžęs į tėvynę, Jurgis Kaune baigė Aušros gimnaziją ir studijavo Teisių fakultete; mirus tėvui nebuvo lengva, tai jis dirbo Paštų valdyboj. Baigęs Vytauto Didžiojo universitetą, advokatavo Kaune, iki okupacijos privertė trauktis į užsienį. Su žmona Marija, trumpai tebuvę Vokietijoj, persikėlė į Šveicariją; čia gyveno tik porą metų, bet, išvykdami užjūrin, jau pradėjo kūrybines užuomazgas. Detroit, Michigan – tai kukli Gliaudžių buveinė, kur pasakė „Ave America!", kur augino garbanotą blondinuką, angeliško veido Jurgelį, vieninteli sūnų; čia abu – Jurgis ir Marija – kultūrine veikla per šešerius metus paliko gražius pėdsakus. Bet gal ilgiausiai jų gyventame mieste – Los Angeles, Kalifornijoj, jau 33 metus jie prasmingai eina tremtinio kelią, be Tėvynės, tik niekada Jurgiui neužsisklendžiant kūrybiškai – savo tautai ir šiam kraštui. Los Angeles miesto taryba 1977 m. įteikė Jurgiui Gliaudai garbės raštą už nuopelnus literatūros ir kultūrinėje veikloje.

Jurgis Gliauda yra Lietuvių žurnalistų ir Lietuvių rašytojų draugijų narys, Šaulių sąjungos garbės narys, priklauso ir kitoms organizacijoms, ilgesnį laiką yra buvęs Kultūros klubo vadovu ir Radijo klubo nariu-talkininku. Tai daugiau kultūrinė rašytojo veikla, ir pasaulėžiūriniai jo apsisprendimai būtų kita tema.

Rašytojas Jurgis Gliauda redagavo almanachą *Lietuviai Šveicarijoj* (1945), žurnalą *Lietuvis teisininkas* (1949-52). Jis Los Angeles Šv. Kazimiero parapijos istorijos autorius (1966) bei vaizdų redaktorius. Grožinės literatūros klausimais daugybė jo straipsnių ir knygų recenzijų yra buvę išeivijos spaudoje (*Drauge, Dirvoj, Tėviškės žiburiuose, Naujienose, Mūsų kelyj, Ateity, Gabijoj, Lietuvių dienose, Marguty, Vienybėje* ir kt.), kur jis pasirašydavo savo pavarde arba slapyvardžiais – Kastytis, Kas, Kelmiensis.

Grožinės literatūros srity periodikoj Jurgis Gliauda pradėjo reikštis eilėraščiais ir vaizdeliais (1945 m.) Žinomi dar iš Kauno laikų (gal studentaujant?) humoristiniai jo rašinėjimai taipgi buvo spausdinti. Taigi Jurgio Gliaudos kūrybinis vaizdas platus ir laiko atžvilgiu, užimąs gal ne 40 metų, o visa puse šimtmečio. Pradėjęs eilėraščių rinkiniu (*Ave America!*, 1950), rašė ir spausdino daugiausia romanus, bet išleido ir novelių knygų (*Gęstanti saulė*, 1950; *Taikos rytas*, 1972; *Bausmė*, 1980). Atidavė žymią duoklę ir dramaturgijai. Vaidinti veikalai: "Tėviškėlė" 1955 m. Los Angeles, „Meilės pinaklis" – 1952 m. Detroite ir 1959 m. Los Angeles, "Kaukių balius" – 1965 m. Los Angeles, išspausdinta *Septintoj pradalgėj* 1970 m. Anglijoj, drama "Čiurlionis" – 1966 m. Los Angeles ir 1978 m. Chicagoj, "Kompiuterinė santuoka" 1971 m. Los Angeles, išspausdinta *Aštuntoj pradalgėj*, drama "Naktis" 1974 m. Los Angeles.

Rašytojas Jurgis Gliauda, šių metų liepos mėn. 4 d. atšventęs 80 metų amžiaus sukaktį.
Nuotrauka Vytauto Maželio

Ilgą jo romanų pavadinimų sąrašą galima rasti *Lietuvių enciklopedijoj* – 7-tame tome ir Papildymuose. Nė vienam lietuvių autorių išeivijoj iki šiol nėra pavykę tiek išleisti savo knygų anglų kalba kaip Jurgiui Gliaudai; jų vardai: *House Upon the Sand, Sonata of Icarus, Simas, The Agony* ir dabar leileidykloje jau surinkta novelių knyga *Tornado*. Su novelėmis ir apsakymais jis yra dalyvavęs antologijose ir jų spausdinęs žurnaluose latvių, rusų ir anglų kalbomis.

Vien originalių Jurgio Gliaudos beletristikos knygų skaičius jau prašoka dvidešimt ir iš jų autoriui paskirta vienuolika premijų: aštuonios už romanus (6 – „Draugo", Lietuvos atgimimo sąjūdžio už *Aitvarai ir giria* 1970 m. ir Dzūkų draugijos už romaną *Perlojos respublika*. Tris premijas autorius taipgi yra laimėjęs už noveles. Šeši "Draugo" premijuoti romanai yra: *Namai ant smėlio* 1951, *Ora pro nobis* 1952, *Šikšnosparnių sostas* 1960, *Delfino ženkle* 1966, *Liepsnos ir apmaudo ąsočiai* 1969, *Pagairė* 1975. Tai išorinis vaizdas.

Įdomu pažvelgt, kokie šio gausaus kūrybos derliaus vaisiai, kokia jų vertė. Tai padaryti padeda autorius, jo knygų kritikai; šia proga pabandysiu ir pati, kitų skaitytojų impresijų pagalba, aptarti Jurgį Gliaudą kaip rašytoją.

Jis kartą yra pasisakęs, kad kūrybos darbą laiko patriotine pareiga: "Visa, kas yra mano sąmonėje, ir kas kunkuliuoja mano kraujuje, aš gavau iš savo tautos. Ir tą viską aš atnašauju jai, jos didingai jėgai, jos nemariam dvasingumui, lietuvybei, lyg grąžinčiau savo motinai gyvybę, kurią esu gavęs iš jos" (*Draugas*, 1961.2.16).

Rašydamas apie meną ir literatūrą, Jurgis Gliauda pasisako: „Bėgimas su laiko dvasia, su mada, aišku, nualina mūsų meną, neduodamas jam progos sustoti ties savimi, apmąstyti save, pagimdyti tai, kas yra savaiminga ne kitiems, bet mums" (*Draugas*, 1961.2.16). Toliau taip rašo: „Neieškojimas praradimo savyje ir pigi kova dėl tariamojo naujoviškumo – nėra išeivių kartos žydėjimas. Išeiti iš akligatvio tegalima pro lietuviškus vartus" (*ten pat*).

Ir kitame autoriaus pasisakyme ryškėja pažiūra į literatūrą: „Mūsų literatūra dar išvežta iš tėvynės pilna esmės ir prasmės poieškių gyvenime, skaisčios moters ir skaisčios meilės dvelkimu, noru žmogų ne linksminti, bet vesti. Tai yra sveikos tautos literatūros pradai. Formalinė ir vidinė išraiškos forma mus verčia ieškoti sintezės to, kas išvežta iš namų, ir to, kas gaunama čia svetur" (*Draugas*, 1954.8.28).

Teisingai pažymi kitoje vietoje (recenzuodamas Vinco Ramono knygą): "Nėra ko ieškoti tikro gyvenimo atvaizdo literatūroje, – tai tik kūrėjo savaip suvoktas bei sukurtas gyvenimo vaizdas, ne jo atvaizdas, ne fotografija."

Apie aktualiąsias mūsų gyvenimo problemas Jurgis Gliauda prasitaria, kad "jos vertos komedijos"; užtat jis įveda nemažai satyrinių bruožų savo novelėse (pvz., *Dirvos* premijuotoj "Lošėjų ratelis" ir kt.) arba rašo komedijas ("Meilės pinaklis", "Kompiuterinė santuoka" ir kt.).

Apie dalyvavimą konkursuose jis atvirai pasisako: "Aš esu gyvas rašytojas, ir moderniškos priemonės, kurias surado mūsų visuomenė, mylinti ir puoselėjanti mūsų pastangas šiose skaudžiose sąlygose, mane, kaip ir kiekvieną kitą, provokuoja dalyvauti konkurse, įtikinti parinkimo patikėtinius mano romano kokybe, išleisti romaną su pompa..." (Vladas Kulbokas, *Lietuvių literatūros kritika tremtyje*, p. 57). Čia Gliauda teisus. Išeivijoj knygą išleisti – didelis vargų ir kančių kelias; konkursai padeda, o ypač Jurgiui Gliaudai jie atnešė garsą ir skaitytojų nusistebėjimą.

Bet, poeto Aisčio nuomone, „rašytojas – tautos gynėjas ir kartu jos genijaus reiškėjas". Ir „kūrybos darbas reikalauja viso rašytojo gyvenimo, viso jo asmens. Kūrybos darbas nėra vien sunkus darbas, bet jis yra ir jo pašaukimas" (Vladas Kulbokas, *Lietuvių literatūros kritika tremtyje*, p. 10).

Jungiant beletristo Gliaudos ir poeto Aisčio pasisakymus, literatūrinis darbas, žinoma, yra pašaukimas; bet yra žmogiška norėti plačiausiai to darbo vaisius paskleist pasauly; o tai padaryti kiek padeda ir konkursai. Kaip visa tai įvertina skaitytojai, visuomenė?

Prisimena viena vaizdi Jurgio Gliaudos novelė, spausdinta 1982 m. *Lietuvių dienose* anglų kalba, „Happiness eluded" (Dingusi laimė). Aprašomas senis, kuris prieš Velykas ieško šokoladinio zuikio savo trejų metų draugui, kaimynų berniukui. Zuikį randa, bet krautuvėj pamato kartoninį paršiuką su morka gerklėj, kas jam primena Velykų papročius jo vaikystėj... Parsinešęs tuo paršiuku senis papuošia stalą, o zuikį padeda vidury, kad berniukas pasiimtų. Vaikas įeina, čiumpa kartoninį papuošalą, užmiršęs

(Nukelta į 4 psl.)

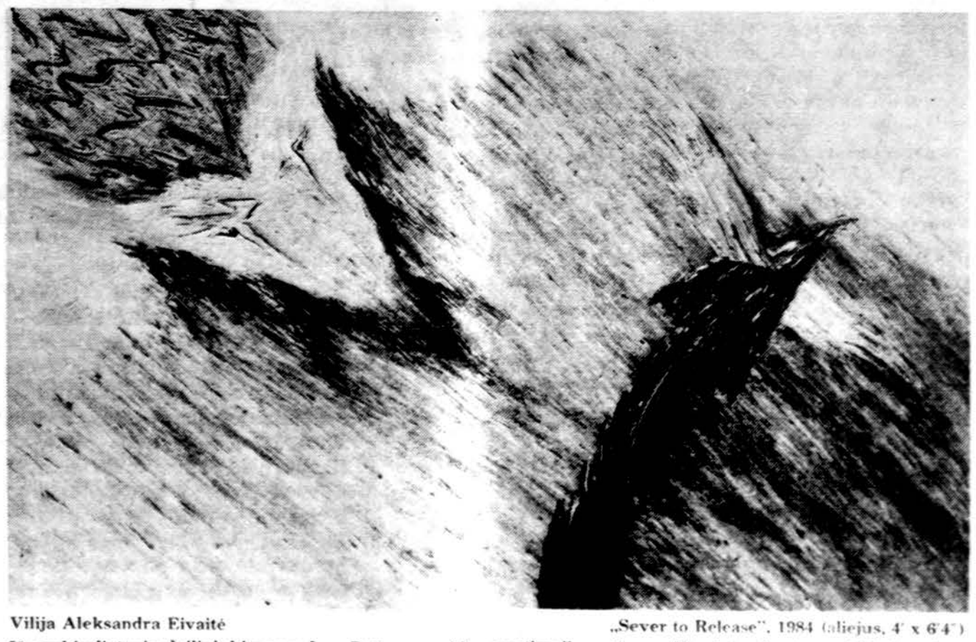

Vilija Aleksandra Eivaitė „Sever to Release", 1984 (aliejus, 4' x 6'4")
Iš penkių lietuvių dailininkių parodos „Patterns and Perspectives", ruošiamos Ukrainian Institute of Modern Art, Chicagoje, nuo rugsėjo 19 iki spalio 18 d.

Jono Evangelijos Kristus: „Ateikite ir pamatysite"

ANTANAS L. RUBŠYS

Jono evangelijoje yra viena labai būdinga scena. Skaitome:

[Betanijoje, anapus Jordano stovėjo Jonas [Krikštytojas] ir du jo mokiniai. Išvydęs ateinantį Jėzų, jis tarė: „Štai Dievo Avinėlis!" O jis atsigręžė ir, pamatęs juos sekant, paklausė: „Ko ieškote?" Jie atsakė: „Rabi (tai reiškia „Mokytojau"), kur gyveni?" Jis tarė: „Ateikite ir pamatysite". Tada jiedu nuėjo, pamatė, kur jis gyvena, ir tą dieną praleido pas jį. Buvo maždaug dešimta (t.y. ketvirta po pietų) valanda (Jn 1, 35-39).

„Ateikite ir pamatysite!" Du Jono Krikštytojo mokiniai nuėjo. Vienas jų buvo Andriejus (Jn 1, 40), o kitas — labai galima, „mokinys, kurį Jėzus mylėjo" — Jonas (Raymond Brown, *The Gospel according to John*. Anchor Bible 29, Garden City, NY, 1966, p. 73). Jono evangelijai būdinga tikslios laiko bei vietos nuorodos. Viena jų, atrodo, brangi autoriui laiko nuoroda yra šiame pasakojime „Buvo dešimta valanda (t.y. ketvirta po pietų)". Jono evangelija pabrėžia Jėzaus iniciatyvą, — jis atsigręžia ir paklausia, — „Ko ieškote?" Tai *pirmieji* Jėzaus žodžiai Jono evangelijoje. Jie yra klausimas kiekvienam Jėzaus mokiniui — krikščioniui. Klausimas „Ko ieškai?" yra būtinas žmogaus — krikščionio poreikis, kuris veda žmogų — krikščionį į atvirybę Dievui. Mokinių atsakymas klausimu „Rabi, kur gyveni?" pabrėžia tą patį būtinį žmogaus — krikščionio poreikį rasti Dievą ir būti jo Artume. Norime rasti gyvenime tai, kas svarbiausia: ištrūkti iš laikinumo, kaitos, bei mirties glėbio ir rasti *tai, kas nuolat yra*. Laikinumas, kaita, mirtis mumyse žadina ir puoselėja amžinybės ilgesį, jos alkį, troškulį. Jėzaus kvietimas „Ateik ir pamatyk!" apima visapusišką būtinį iššūkį gyventi atvirybe Dievui — *tikėti*.

Jono evangelijoje *ėjimo* prie Jėzaus tema yra tikėjimo poreikis (žr. 3,21; 5,40; 6,35. 37.45; 7,37 ir t.t.). Taip pat Jėzaus *pamatymo* tema siejama su tikėjimu. Panašiai, amžinasis gyvenimas yra žadamas tiems, kurie *eina* prie Jėzaus, *žvelgia* į jį, *tiki* jį — trys skirtingi bruožai paženklina tą patį tikėjimo veiksmą. Mokinio — krikščionio ugdymas atbaigiamas, kada mokinys/-ė *mato* Jėzaus garbę ir *įtiki* Jėzų (2,11).

Jono evangelijos Jėzus. „Kas buvo nuo pradžios, ką girdėjome ir savo akimis regėjome, ką patyrėme ir mūsų rankos lietė, — tai rašome apie gyvenimo žodį" (1 Jn 1, 1). Šie žodžiai švyti pasitikėjimu. Jie yra įžvalgus patirties aprašas. Pauliaus gyvenimo buvo staigmena — Dievo proveržis, kurį Paulius patyrė ant vieškelio į Damaską. Pauliaus gyvenime buvo du tarpsniai: *prieš* susitikimą su Jėzumi pakeliui į Damaską ir *po* susitikimo. Prieš susitikimą Jėzus Pauliui buvo apsimetėlis, o po susitikimo jis buvo Pauliaus *Kyrios* — Viešpats. Jonas tokios staigmenos neišgyveno: per keletą metų jis buvo draugas vyro-pranašo, — Jėzuje jis palaipsniui atpažino Kristų. Po Jėzaus kančios — mirties — Prisikėlimo Jonas buvo *baisiai* nustebintas: jo draugas yra Dievo Sūnus, *tikras* Dievo Sūnus. Čia slypi Jono Jėzaus paradoksas: jis yra labai žmogiškas — gali jį matyti ir liesti; jame tikėjimu, Dvasios šviesoje, gali matyti nuostabią Žodžio paslaptį — Dievo Sūnų.

Jėzus yra žmogus. Tikrai, Jono Jėzus yra perdėm žmogiškas. Savo trapumu ir psichologija visiškai mums panašus. Pavargęs, malšina troškulį prie šaltinio, prašydamas vandens iš nepažįstamos moters (Jn 4,5ss.); turi gūžtą, kur mokiniai gali užeiti ir kartu praleisti vakarą (Jn 1,38; 3,2); turi draugą Lozorių — drauges Mortą ir Mariją (Jn 11-12); žino, kas yra skausmas ir verkia dėl savo draugo Lozoriaus mirties (Jn 11, 33. 35); dalyvauja vestuvėse (Jn 2, 1ss.); gali supykti ir išvartyti šventykloje prekiaujančių stalus (Jn 2,15).

Jėzus — nuostabus psichologas, — puikiai pažįsta žmogaus širdį. „Jam nereikėdavo, kad kas paliudytų apie žmogų. Jis pats žinojo, kas yra žmogaus viduje" (Jn 2,15). Be galo pagarbus artimui: gali užsiminti samarietei apie jos nepadorų gyvenimą, neversdamas ją parausti iš gėdos ar ją pasmerkdamas (Jn 4), o sugautą svetimavime moterį apgina nuo skundikų nuodėmės atleidimu (Jn 8, 1-11). Jėzui būdinga atkreipti žmonių dėmesį į tai, kas yra juose gera, kilnu, gražu, nors jie ir būtų nusidėjėliai.

Jėzus — Dievo vyras. Jėzus Jono evangelijoje yra labai įdomi asmenybė. Ką tik jo beklaustum, Jėzus turi tik vieną atsakymą: *Tėvas*. Iš kur tu esi? Iš Tėvo. Kur tu eini? Pas Tėvą. Ką tu darai? Tėvo valią vykdau, atlieku man duotą Tėvo užduotį. Ką tu sakai? Nieko savo vardu, bet tai, ką girdžiu iš Tėvo. Jono evangelija mus apčiuopiamai veda į Trejybės paslaptį, triskart šventą vieną Dievą. Jėzus visuomet visapusiškai laisvas, visuomet visapusiškai savitas, tačiau visuomet visapusiškai ryšy su Tėvu. „Pradžioje buvo Žodis. Tas Žodis buvo pas Dievą, ir Žodis buvo Dievas. ... Tas Žodis tapo žmogumi ir gyveno tarp mūsų..." (Jn 1, 1.14).

Jeruzalės senamiesčio mergaitė, 1986. Nuotrauka Algimanto Kezio

Jėzus — Tas, Kuris apreiškia Dievą. Jėzus yra tas, kuris yra nuolat su Dievu, — jis yra Dievo Žodis ir Išmintis. „Dievo niekas niekada nėra matęs, tiktai viengimis Sūnus — Dievas, Tėvo prieglobstyje esantis, mums jį apreiškė" (Jn 1, 18). Jono Kristus yra tas, kuris mums apreiškia Tėvą.

Dievo Žodis ir Išmintis Jonui yra istorinis Jėzus iš Nazareto. Jam rūpi parodyti, kad Dievas apreiškė savo užmojį ir davė žmogui patį save Jėzuje iš Nazareto. Tai ryšku iš pačios evangelijos turinio sąrangos:

Pradžia — prologas (Jn 1, 1-18) yra Jono evangelijos uvertiūra ir perliukas. Supažindinama su visu evangelijos turiniu — Jėzumi, Dievo Žodžiu, kuris yra *gyvenimas*, duotas žmogui, ir *šviesa*, šviečianti pasaulio tamsoje. Dievas per savo Žodį, Jėzų Kristų, sukūrė naują Bendriją, kuri gyvena amžinuoju *gyvenimu*. Dievo Žodis, Jėzus Kristus — *šviesa* tamsoje — buvo žydų atmestas, o pagonių priimtas.

Po prologo — pradžios Jono evangelijos turinys bemaž savaime skyla į dvi dalis. Pirmieji dvylika skyrių (1,19 — 12,50) sudaro Ženklų knygą, o 13-20 skyriai Šlovės knygą. Ženklų knygoje yra septyni ženklai, kurie įsakmiai liudija, kad Dievas yra Kristuje. Ženklai — nuostabą keliantys veiksmai. Juos palydi Jėzaus žodžiai. Ženklais ir žodžiais — pačiu savimi — Jėzus apreiškia Tėvą. „Kas yra mane matęs, yra matęs Tėvą" (Jn 14,9). Jėzus apreiškia Tėvą, duodamas Dvasią, kuri teka iš jo atverto šono (Jn 7,38; 19, 30.34). Dvasios užduotis — vesti į tiesos pilnatvę: „Kai ateis toji Tiesos Dvasia, jus ji ves į tiesos pilnatvę. Ji nekalbės iš savęs, bet skelbs, ką bus išgirdusi, ir praneš, kas dar turi įvykti" (Jn 16,13).

Jėzus — Žmogaus Sūnus. Jono evangelija dvelkia mistika. Nuostabu, kad mistikos fone reiškiasi teismas. Teisminis žodynas ryškus kone kiekviename puslapyje: liudininkas, nuosprendis, kaltintojas, įtikintojas, ramintojas, gynėjas, advokatas. Visa tai dėl to, kad Jėzus yra Žmogaus Sūnus, — *Danieliaus* knygos asmenybė (Dan 7, 13 - 14), — kuris turi įvykdyti teismą laiko / pasaulio pabaigoje. Jėzus pareiškia Nikodemui, kad „Niekas nebuvo pakilęs į dangų, kaip tik Žmogaus Sūnus, kuris nužengė iš dangaus" (Jn 3, 11-13). Jėzus nenori būti Teisėju, kuris pasmerkia, bet tik Sūnumi, kuris išgano: „Dievas taip pamilo pasaulį, jog atidavė savo vienatinį Sūnų, kad kiekvienas, kuris jį tiki, nepražūtų, bet turėtų amžinąjį gyvenimą" (Jn 3,16). Tačiau, kadangi Sūnus yra šviesa, jo atėjimas yra iššūkis kiekvienam apreikšti save, — rinktis šviesą ar tamsą, gyvenimą ar mirtį, — teisti save. (Graikiškas žodis yra *krisis* — krizė). „Dievas gi nesiuntė savo Sūnaus į pasaulį, kad jis pasaulį pasmerktų, bet kad pasaulis per jį būtų išgelbėtas. Kas jį tiki, tas nebus pasmerktas, o kas netiki, jau yra nuteistas ... Teismo nuosprendis yra toksai: atėjo šviesa į pasaulį, bet žmonės labiau mylėjo tamsą, nei šviesą, nes jų darbai buvo pikti" (Jn 3,17-19). Žmogaus Sūnaus atėjimas į žmonijos gyvenimą yra *krisis* — teismas, kuriame pats žmogus turi apsispręsti ir save nuteisti. Būdinga, kad Žmogaus Sūnus yra kartu su tuo, kuris tiki, kaip jo gynėjas - advokatas. Teismas istorijos vyksme tęsis iki pasaulio pabaigos. Jėzus siunčia kitą Globėją — „Tiesos Dvasią, kurios pasaulis neįstengia priimti, nes jos nemato ir nepažįsta. O jūs ją pažįstate, nes ji yra pas jus ir bus jumyse" (Jn 14,16-17).

Jėzus — Dievo Sūnus. Jėzus gali apreikšti Dievą, nes jis pats yra Dievo Sūnus. Jėzus dažnai naudoja žodžius „Aš Esu" (Jn 8,24.28.58; 13,19). „Aš Esu" hebraiškai yra Jahvė, — Dievo vardas Senajame Testamente (Iš 3,6.14). Tik Dievas yra *Aš Esu* — Jahvė. Jono evangelijoje žodžiai *Aš Esu* apreiškia Dievą Jėzuje.

Tikinčiojo gyvenimas Jono evangelijoje. Ženklai Jono evangelijoje liudija Dievą Jėzuje. Jono evangelija kalba apie tris sakramentus: Krikštą (Jn 3), Eucharistiją (Jn 6) ir Sutaikinimą (Jn 20, 19-23). Sakramentai liudija, kad Kristus yra Bendrijoje [Bažnyčioje].

„Vėl užgimti" (Jn 3,5). Jn 3 aprašoma pokalbis Jėzaus su Nikodemu, žydų didžiūnu (Jn 3,1-15). Nikodemas ateina pas Jėzų „nakčia" — iš nakties. Naktis pas Joną yra tamsos, nežinojimo, blogio įvaizdis. Pokalbis su Nikodemu sukasi apie įėjimą į Karalystę. Kiekvienas, kuris nori įeiti į Dievo Karalystę, turi „vėl užgimti" (Jn 3,3.5.6). Graikų kalba „anothen", t.y. „gimti iš aukštybės". Kadangi Dievo Dvasia ateina iš „aukštybės", vėl užgimusieji yra „atgimę iš aukštybės". Ir gimimas „iš vandens ir Dvasios" (Jn 3,5) yra krikščioniškasis krikštas, kurį Jonas laiko *atgimimo* sakramentu. Krikštas liudija Kristų krikščionių Bendrijoje.

„Aš Esu gyvenimo duona! ... *Aš Esu* gyvoji duona!" (Jn 6,35.51). Jėzus, prašomas duoti „tos duonos", atsako nuostabia kalba apie gyvenimo ir gyvąją duoną (Jn 6,35-50; 6,51-59). „Gyvenimo duona" yra Jėzaus mokymas, o „gyvoji duona" — Jėzaus Kristaus Kūnas ir Kraujas — Eucharistija. Ir mokymas, ir Eucharistija išreiškiama duona. Jėzaus mokymas yra Dievo Apreiškimas kaip būti darnoje su savimi, su artimu ir kūrinija. O Eucharistija — Jėzaus Kūnas ir Kraujas yra Dievo savęs davimas žmogui. Tikintysis, valgydamas Duoną tampa duonos gabalėliu dėl kitų Kristuje, o gerdamas Kraują tampa vyno lašeliu Kristuje dėl kitų. Eucharistijoje Dievas duoda save, kad įgalintų priimantįjį duoti save artimui. Eucharistija turi nepaprastai gilų bendrijinį požymį ir liudija, kad Kristus yra Bendrijoje. Prie bendro stalo susirinkę tikintieji jau dabar dalijasi Jėzaus, Dievo Sūnaus ir Kristaus, gyvenimu. Būdinga, kad Paskutinės vakarienės metu Jėzus atlieka vergo pareigą žydų šeimoje: plauna mokinių kojas. Petrui šis veiksmas netilpo galvoje: „Viešpatie, nejaugi tu mazgosi man kojas! ... Tu nemazgosi man kojų per amžius!" (Jn 13,6-8). Atsakymas Petrui mįslingas: „Tu dabar nesupranti, ką aš darau, bet vėliau suprasi" (Jn 13,7). Jonas nepasitenkina priminti, kad Jėzus yra ir Tarnas — Kenčiantis tarnas (Iz 52,13 — 53,12). Jo dėmesys krinta ir Jėzaus mokiniui: mokiniu esama tarnaujant. Istorinis Jėzus ėjo meilės ir tarnavimo keliu. Mokiniai turi mylėti vieni kitus (Jn 13,35). „Nėra didesnės meilės, kaip gyvybę už draugus atiduoti" (Jn 15,13). Šiuo keliu ėjo Kristus. Meilė, kuria Kristus mylėjo, yra tarnaujanti meilė.

„Kam atleisite nuodėmes, tiems jos bus atleistos" (Jn 20,22). Kas yra nuodėmė? Tai atkakli tikrovė žmogaus buityje ir nesuvokiama paslaptis. Žmogaus nuodėmingumo tema yra viena iš pagrindinių Šv. Rašto temų. Tai prielaida, kuri paaiškina išganymo dramą, padarydama ją reikalinga ir galima. „Nuodėmė yra paslaptis ... mes negalime suprasti kaip kūrinys, kilęs iš Dievo rankos, gali nusidėti ... Mes negalime suprasti nuodėmės ... ši paslaptis yra apreikšta tik išganymo istorijoje, kaip veiksnys Dievo gailestingumo apreiškime. Dievas parodo mums mūsų nuodėmės bedugnę, kad apreikštų mums savo amžinojo gailestingumo versmę" (Karl Rahner). Nuodėmė atitolina nuo Dievo ir suardo darną ne tik pačiame žmoguje, bet ir visoje kūrinijoje. Kūrinio sukilimas prieš Kūrėją *Pradžios* knygoje išreiškiama užginto medžio vaisiumi (Pr 2,17; 3,3-7). Žmonija/žmogus su įžūliu godumu veržiasi jo linkui, norėdamas būti „kaip Dievas" (Pr 3,5). Godi savimeilė daro žmogų grubų ir įžūlų. Įžūlaus godumo vedamas, žmogus prieina liepto galą — peržengia ribas, kurios nenumaldomai saisto visą jo trapų gyvenimą. Kartą prasiveržusi į žmogaus buitį, nuodėmė, lyg nenumaldoma kalnų griūtis, veržiasi į istorijos slėnius.

Dievo užmojis grąžinti žmogų į teisų ryšį su savimi Jono evangelijoje yra apreiškiamas Velykų dienos vakare nuodėmių atleidimu: „Imkite Šventąją Dvasią. Kam atleisite nuodėmes, tiems jos bus atleistos..." (Jn 20,22-23). Atleidimas sukuria naują padėtį tarp Dievo ir žmogaus, žmogaus ir žmogaus, — tarp užgautojo ir užgavusiojo. Naujoji padėtis yra nauja *gyvenimo ir šviesos* pradžia. Atleidimą nūdien vadiname Sutaikinimo sakramentu. Žmogaus sutaikinimas su Dievu liudija Kristų Bendrijoje, pagal Jono evangeliją.

Jono evangelija yra kvietimas *ateiti* ir *pamatyti* — tikėti Dievą Kristuje, apreiškiantį *gyvenimą* ir *šviesą*, tikėti Kristų sakramentuose, duodantį gyvenimą ir šviesą. Norime rasti gyvenime tai, kas svarbiausia: *ištrūkti* iš laikinumo, kaitos ir mirties letenos ir *rasti* tai, *kas nuolat* yra. *„Ateik ir pamatyk!"* apima būtinį poreikį gyventi atvirybe Dievui — tikėti.

„Kuo jūs mane laikote?" Kuo laikome Kristų, būdami krikščionys? Ar einame su Kristumi, ar bėgame su Kristumi? Ar vejamės Kristų? Atėjome; ar pamatėme?

Rūpintojėlis Kristus padaro mums Dievą patrauklų ir artimą. Turime nepaprastą pašaukimą: būti Rūpintojėlio Kristaus rankomis, kojomis, širdimi; garbinti Dievą ne tik pamaldomis, bet ir teisumu bei paslaugumu savo kasdienos buityje. Pakrikštyti į Jėzaus mirtį ir Prisikėlimą, renkamės švęsti Eucharistiją — Padėką, išpažinti, kad Dievo gerumas — atlaidus ir gydantis gerumas — apima visas mūsų buities sritis: darbą, uždarbį, turtą, siekius, įstaigas. Girdime Dievo žodį — Kančios pasakojimą. Tebūnie jis mums vilties žodis — ir asmeniškai, ir Tėvynei; teduoda jis mūsų vilčiai sparnus, o galiūnus teveda į atsakomybę.

*

(Šis yra antrasis iš kun. prof. Antano L. Rubšio trijų straipsnių istorinio Jėzaus ir tikėjimo Kristaus temomis. Baigminis, „Apaštalo Pauliaus mokymas: eiti, bėgti su Kristumi ir vytis Kristų", bus išspausdintas ateinančio šeštadienio numeryje.)

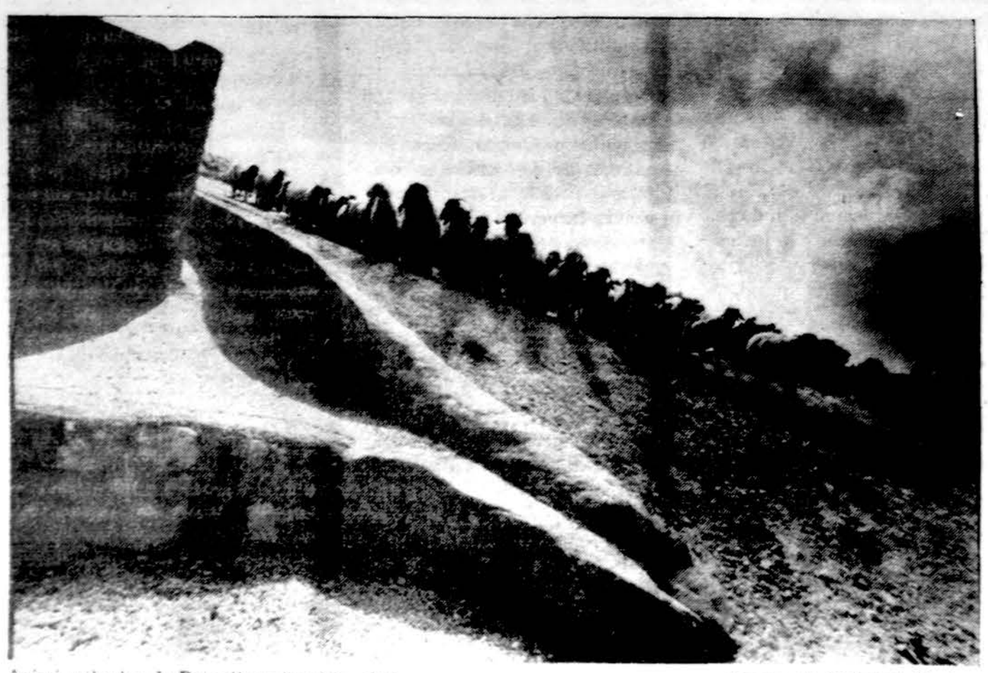

Avių ir ožkų banda Betanijos miestelyje, 1986. Nuotrauka Algimanto Kezio

Penkių dailininkių paroda

Dailininkių **Nijolės Banienės, Aleksandros Vilijos Eivaitės, Dianos Kizlauskienės, Janinos Marks** ir **Ados Sutkuvienės** paroda, "Patterns and Perspectives," vyks nuo rugsėjo mėn. 19 d. iki spalio mėn. 18 d. Ukrainian Institute of Modern Art, 2320 West Chicago Avenue, Chicago, Ill. Muziejaus valandos: kasdien (išskyrus pirmadieniais) nuo 12 iki 4 val. p.p. Atidarymas ir vaišės bus penktadienį, rugsėjo mėn. 19 d. 7-10 val. vak. Parodą globoja Lietuvių moterų dailininkių draugija. Parodoje bus išstatyta minėtų dailininkių audiniai, tapyba ir piešiniai. Taip pat bus galima pamatyti kitų šios organizacijos narių darbų skaidres. Parodos katalogo įvade Viktorija Matranga gražiai apibūdina šių penkių dailininkių ir kitų jų lietuvaičių kolegių įnašą į meno pasaulį, pabrėždama, kad jų darbų įvairumas harmoniškai kalba plačiai Chicagos bei Amerikos meno sferai.

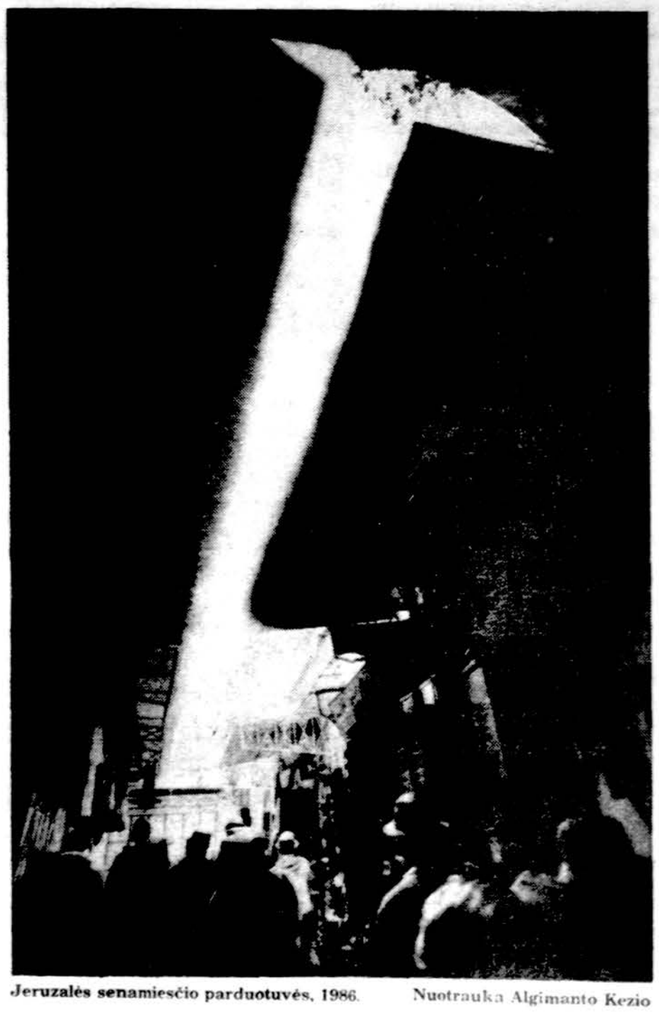

Jeruzalės senamiesčio parduotuvės, 1986. Nuotrauka Algimanto Kezio

Editos Nazaraitės eilių klausimai

MARIJA STANKUS-SAULAITĖ

Edita Nazaraitė. **Medaus ir kraujo lašai.** Eilėraščiai. Chicaga: Ateities literatūros fondas, 1985. Su autorės iliustracijomis. 79 psl. Kaina — 6 dol. Gaunama „Drauge".

*

Lietuvos ilgesio poezija tęsiasi. Kaip prieš keturiasdešimt metų iš Lietuvos išvykę poetai dainavo ilgesio ir skausmo dainas, taip ir dabar už jos sienų naujai atsiradusieji rašo. Editos Nazaraitės poezija rinkinyje *Medaus ir kraujo lašai* ir yra tokia, į tėvynę nukreipta knyga.

Dauguma eilėraščių parašyti dar Lietuvoje. Nazaraitė ne pirma spausdina ar perspausdina ten pasirodžiusius darbus. Nesekantiems Lietuvos visų leidinių tai naudinga, bet nekenkia tai ir žinantiems, kas ten rašoma. Čia išleistas darbas, pasveikindamas kitokius skaitytojus, lyg patvirtina žingsnį iš ten į čia. Gal reikėtų tačiau viską naujomis akimis peržiūrėti prieš spausdinant. Aplanko biografija, nors įdomi, tarybiškai prasideda: „Edita Nazaraitė gimė 1955.XII.10 Vilniuje, tarnautojų šeimoje". Demokratiškame krašte ta žinutė ne vien nereikalinga, bet ir keista, o su socialistine galvosena susipažinusiems net nesmagi.

Jeigu „Vakarų" poezija šiuo laiku labai dažnai pasižymi logika, politišku užsiangažavimu ir, tuo pačiu, kasdieniška detale, Nazaraitės poezija tebėra anos tradicijos. Eilėraščiai pasižymi bendrybėmis, kartais mikliai, kartais dirbtinai surištomis su įspūdžiais bei pergyvenimais. Žinoma, juose politika neryški, nes jų dauguma dar ten parašyta, ir tas lietuvių visuomenę kankinąs klausimas neliestas. Todėl net ilgesio eilėraščiai yra arba bendrybėmis nuo poetės pergyvenimų ar minčių atitolinami, arba pastatyti šalia, už ar virš faktų, tuo tapdami lyriška nostalgija. Šiai nostalgijai talkina daiktavardžių *motina, tėvynė* ir *Lietuva* moteriškoji giminė: jie sutampa ir aprašomi taip pat vaikiškai, jausmingai, nors suaugusiam žvilgsniui tos sąvokos galėtų būti sudėtingos, turtingos prieštaravimais bei konfliktais. Tarp geresniųjų motinai rašytų ar skirtų eilėraščių yra „Iš kraujo ta paukštė" (47-48), kur jau pats pavadinimas daug žada. Pirmasis posmas tačiau jau ant ribos, nes nėra ryšio tarp pirmųjų ir paskutiniųjų dviejų eilučių:

Iš kraujo ta paukštė,
Kur gieda many —
Mano pradžia —
Tavam tęsiny.

Skamba gerai, bet pasiduodama, kaip dažnai šioje knygoje, abstraktumui, kuris nebūtinai tęsia įvaizdžio reikšmę. Iš eilėraščio aišku, kad ne motina sudėtinga, nors

Jau vakaras sudėjo tau po kojų
Iš sutemų išplėšytas
Rožes ir durtuvus.

bet duktė, kurioje gieda kruvina paukštė. Čia užuomazga intensyviam eilėraščiui, bet tos įtampos — ir išvadų — išvengiama vėl bendrybėmis, dažnai didžiąja rašomomis:

O Laikas neša mus
Kaip žiedlapius
Iš tamsos į tamsą.

Nebe duktė ir motina, bet kažkas visai kito atsiduria centre tikrai svarbaus eilėraščio, — lyg bijoma giliau žvelgti ar išreikšti, kas iš tikrųjų yra. „Laikas" kaip toks nieko niekur neneša; žmonės veikia laike, o poetai ji suasmenina, kartais atsakomybės vengdami.

Ilgesio eilėraščiai tačiau yra Nazaraitės stipriausieji dėl to, kad jiems duoda turinį ir juos jungia stiprus jausmas. Paskutinysis knygos eilėraštis, nors neypatingas, vientisas:

Poetė Edita Nazaraitė 1985 metais Toronte. Jos pirmasis eilėraščių rinkinys „Medaus ir kraujo lašai" buvo išleistas Ateities literatūros fondo 1985 m. Chicagoje. Šiuo metu Edita Nazaraitė gyvena Edmonton, Alberta, Kanadoje. Čia spausdinamas pačių naujausių jos eilėraščių pluostas.

Lietuva Motina,
Tavo skausmas
Širdį paverte akmeniu,
Ir dabar ją sunkiai nešu. (76)

Eilėraštis parašytas Vilniuje 1982 metais. Būtų įdomu sužinoti, kodėl pasirinkta įprasta frazė „Lietuva Motina", koks skausmas, kaip jis rišasi su poetės širdimi, ką reiškia širdį sunkiai nešti. Visa tai būtų specifiška, būtų šios, o ne kitos, poetės išraiška. Matyti, kad ryšys gyvybinis, ir visi žodžiai, visi palyginimai su juo rišasi.

Yra daug kitų eilėraščių, kuriems trūksta tokio vientisumo ir nujaučiamos gelmės. Jie veikia fantastiškais vaizdais, kurie gal paveiksiu akį patenkintų, bet minčiai ir širdžiai per mažai siūlo. Jie gal net minties vengia. Logikos trūksta, pavyzdžiui, eilėraštyje „O, Motin, Motin" (29), kur įvairūs kreipiniai ir daug suasmeninimų nesueina į vieną temą. Kitoks būtų eilėraštis „Mirksnis šviesos", pavyzdžiui, kur jau konkretūs senelių sodo įspūdžiai; šio eilėraščio, deja, poetika nepakankamai apdorota:

Linksma patraukiau priemiestin
Ir sustojau prie vartų.
Už jų ošė stebuklas -
Prižėlęs kaip džiungles
Mano senelių sodas.
Buvau laiminga —
Avėjau naujutėlaičiais
Rudais bateliais.
Jų nosytėse švietė po saulę.
Anapus sumiaukė katinas.
Nustaviau žėrinčius batelius
Ir palikau juos prie vartų —
Tokie gražūs jie buvo.
Kai į calias prisižaidus,
Grįžau batukų,
Mano kojos nebetilpo į juos... (65)

Nesukontroliuota veiksmo eiga, ir todėl eilėraščio pasakojime pasimeta gražiosios eilutės, pvz., „Jų nosytėse švietė po saulę".

Kad poetė gali poeziją rašyti, iš šios knygos aiškų. Daug eilučių puikiai skamba, daug įvaizdžių nepaprasti, pvz., eilėraščio „Sapnas" (7, Istorija — Legenda" (13-14):

Su pamėkle drauge
Vampyras degina
Sentimentų žvakes —
Virkauja vaškas
Keistais minčių varvekliais:

ir toliau. Kai dailiosios priemonės, vaizduotės žaismai susiriša su mintimi — ko reikia, kad eilėraštis gyventų, kad skaitytoja eilėraštį prisimintų, Nazaraitė puiki poetė. Per dažnai, tačiau, didžiąja ar be jos rašomos bendrybės ir personifikacijos bėga nuo minties, it nenorėdamos jos išvesti.

Biografijoje pažymima, kad „1984 m. iškeliavo į Vakarus. Šiuo metu gyvena Kanadoje, Toronte". Šiuo brangiu laiku, kada poetei atsiveria „Vakarai", kiltų įdomiausia kūryba, drąsiu, aštriu žvilgsniu įėmus priešingybes, kontrastus, nelepinant savo nostalgijos, bet mūsų literatūrai surandant tikslius tokios patirties įvaizdžius.

Nazaraitės žodynas platus, įvairus; ar reikia, tačiau, „aisbergo" (29), „estampų" (7, 62) ir panašiai? Kalba gera, ir klaidų mažai, pvz., „rūdyja" (9) (**rūdija**), „ryte" (22) (**rytą**), „žinda" (13) (**žindo**), „poisterinį" (26) (**poisteriškį**); skyrybos klaidų mažai — pvz., 20, 22, 24, 31, 56; ne visi eilėraščiai su skirtukais, kas painvairina knygą.

Šią įdomią, problematišką knygą reikėtų paskaityti ir padiskutuoti. Ar kūrybą paveikia pasikeitusios sąlygos? Ar turėtų paveikti? Ar totalitarinėj santvarkoj spausdinti eilėraščiai aktualūs, reikalingi demokratijoje? Ar juos reikėtų pergalvoti, patikslinti? Kaip vertinti kitos tradicijos (šiuo atveju, sovietų okupuoto krašto) kūrybą? Kokiu mastu? Kokia eilėraščiui svarba žodyno ir vaizduotės?

Klausimų begalės, ir ši knyga gera proga juos panagrinėti, tuo pačiu pasidžiaugiant jų kūrybingumu.

Ada Sutkuvienė Autoportretas, 1975 (grafito piešinys)
Iš parodos „Patterns ant Perspectives", kuri vyks Ukrainian Institute of Modern Art, Chicagoje, nuo rugsėjo 19 iki spalio 18 d.

Kultūrinė kronika

• **Birutės Ciplijauskaitės** lietuvių poezijos vertimus į ispanų kalbą išspausdino Barcelonoje leidžiamas poezijos ir kritikos žurnalas *Hora de Poesia*, Nr. 44, 1986 m. kovo-balandžio laidoje. Kartu su įvadiniu vertėjos straipsniu, "Poesia lituana contemporánea" ir biografinėmis bei kritinėmis pastabomis apie kiekvieną poetą, pateikiama po nemažą pluoštą Jurgio Blekaičio, Janinos Degutytės, Marcelijaus Martinaičio, Vitalijos Bogutaitės, Alfonso Nykos-Niliūno ir Vlado Šlaito eilėraščių vertimų. Dr. Birutė Ciplijauskaitė yra ispanų literatūros profesorė University of Wisconsin, Madison, Wisconsin.

• **Algirdo Landsbergio** pjesė "Five Posts in the Market-place" (Penki stulpai turgaus aikštėje) įtraukta į Southern Illinois universiteto šio rudens „graduate" tragedijos kurso skaitinių sąrašą. „Penki stulpai" jau trečią sykį nagrinėjami šiame kurse.

Praėjusiais metais Landsbergio komedija „The School for Love" (Meilės mokykla) buvo nagrinėjama to paties universiteto "graduate" komedijos kurse. Šią komediją pernai taip pat gvildeno Kanados (British Columbia) Simon Fraser universiteto studentai akultūracijos problemų kurse.

• **Balzeko Lietuvių kultūros** muziejus Chicagoje įtrauktas į The University of Chicago Open Program šių metų rudens ketvirtį dėstomą kursą "Chicago Museums: a Study of a Multicultural Nation". Jį klausantys studentai susipažins su kai kuriais Chicagos muziejais, tyrinėdami, kaip šios įstaigos atskleidžia įvairių imigrantų bendruomenių kultūrinius akiračius. Bus taip pat svarstoma, kaip šie muziejai atspindi Chicagos daugialypį kultūrų lydinį; kas čikagiečius jungia, ką jie vertina, saugoja ir dalijasi su kitais, ir ką laiko atskyrę, norėdami išsaugoti savitą tautinę tapatybę.

Pirmajai kurso sesijai spalio 4 d. 10 v.r. dalyviai rinksis Chicagos universiteto Cobb Hall, 5811 South Ellis Avenue, 304-tame kambaryje. Po to kiekvieną šeštadienį iki gruodžio 13 d. keliaus po Chicagos muziejus: Balzeko Lietuvių kultūros muziejų, Du Sable Museum of African American History, Maurice Spertus Museum of Judaica, Polish Museum of America, Oriental Institute ir Art Institute of Chicago. Tai proga aplankyti kai kuriuos iš žymiausių Chicagos muziejų, kartu nagrinėjant, kaip imigrantai formuoja ir apsprendžia amerikiečių tautinį charakterį. Kursui registruotis gali visi, kurie nori, nežiūrint amžiaus ir eito mokslo. Daugiau informacijų gaunama skambinant 962-1722.

• **Kompozitorius Benjaminas Gorbulskis** po ilgos ir sunkios ligos mirė š.m. liepos 14 d. okupuotoje Lietuvoje. Gimė 1925 m. rugsėjo 14 d. Kaune. Po karo studijavo kompoziciją ir 1958 m. baigęs Lietuvos valstybinę konservatoriją pradėjo aktyvią muzikinę kūrybą. Kultivavo ypač operetės žanrą. Taip pat jis yra sukūręs miuziklą "Don Žuanas arba meilė geometrijai", operą "Frank Kruk", vaikams baletą "Mikės nuotykiai".

Kompozicinis Benjamino Gorbulskio įnašas svarbus ir lietuviškojo instrumentinio koncerto raidai. Jis yra sukūręs koncertų visiems simfoninio orkestro instrumentams. Bet turbūt labiausiai jis pagarsėjo kaip lietuviškos estradinės muzikos vienas iš pradininkų. Jo sukurtų dainų melodijos populiarios ne vien Lietuvoje, bet daugelis jų girdimos ir įvairių kraštų lietuvių išeivių tarpe.

• **Frankfurter Allgemeine Zeitung** 1986.VII.30 išspausdino Werner Adam straipsnį „Lebendiges Christentum inmitten der Nuechternheit des Atheismus / Die Kirche in Litauen". Straipsnis pradedamas Kauno miestovaizdžio ir jį puošiančių bažnyčių likimo aprašymu. Vilniuje sustojama prie Aušros vartų ir 1387 metų krikšto sukakties. Iš keturiasdešimties Vilniaus bažnyčių tikintieji gali naudotis tiktai vienuolika. Ypač slegiantis apsilankymas Šv. Kazimiero bažnyčioje, kurioje įruoštas ateizmo muziejus. Čia melagingai pavaizduota istorija ir krikščionybė Lietuvoje, o tai turi skaudžiai paliesti lietuvius katalikus, kurie savo Bažnyčią mato ne tik kaip tikėjimo saugotoją, bet taip pat ir tautinio savarankiškumo palaikytoją. Autorius prisimena Vilniaus universiteto 1979 m. švęstą 400 metų sukaktį ir pažymi, kad universiteto puošimo darbuose supinta Lietuvos pagoniškoji praeitis su dabartiniu poreikiu liudyti tautinį nepriklausomumą. Taipgi pabrėžia, kad lietuviai neleido ordino riteriams jiems krikščionybę užmesti, bet ją patys pasirinko.

Edita Nazaraitė

AUTOPORTRETO KRITIKA

Kaip drįsai nupiešti
Save tokią:
Tartum iš smėlio gimusią,
Nikeliuotą, lyg nuo konvejerio
Nužengusią General Motors
Nepasiekiamame bastione,
Kvailom lietuviškos ožkos akim,
Su amžinu išalu krūtinėje.
Susikūprink po padėkų nešuliu,
Į ranką pabučiuok,
Kad priėmė po kažkuriuo
Pasaulio stogu.
Tyliai išplauk priskretusias milžtuves
Nutykotam rytdienos grobiui —
Kaip pradžiai — užteks.
O kai susiruoši nežinia kiek
Truksiančiam poguliui,
Iškelk kumštį ir pagrūmok
Į pasaulio viešpačių langus...
Kaip drįsai nupiešti
Tokią save:
Debesy gyvenančią,
Tarp švarių popieriaus lapų,
Lyg susipurvinimas tau
Būtų nepažįstamas;
Užmerktom akim, su gėlių
Atspindžiais ant veido;
Atlaidžiai besišypsančią —
Kaip Nojus...

***

Mes sėdime
Senoje fotografijoje, rudi
Lyg surūdijusi trūkusio
Laiko spyruoklė.
Visa užlieta mieguista geltona
Šviesa, čiurkšlėm besisunkiančia
Iš kadais praėjusio dangaus laukų.
Prūde plaukioja juoda gulbė —
Vienintelis judantis padaras —
Sidabriniėm moters krūtim,
Ji taip klaikiai rauda,
Taip gailiai ir be jokio priekaišto —
Kaip tik juoda gulbė temoka.

***

Neišbrendamos,
Neperbrendamos neapykantos žolės,
Tokios aukštos ir aštrios nei dalgiai,
Net pamėlę nuo užsibuvusios nakties...
Metalinė galandymo kakofonija
Migdo seniai išmirusius jausmus,
Vis dar niūniuoja
Lyg išprotėjusi motina,
Kuri, skirtingai nei derlingoji žemelė,
Niekad nemoka palaidoti.
Tolybėje šviečiančios tavo akys
Tebklausia širdies,
Seniai supjaustytos mėlynom žolėm:
— Mažesnė už neapykantą,
Ko verta tavo meilė?

***

Mano mokytojau,
Netikęs laikmeti,
Kodėl mokei
Išsiskleidžiančio žiedo meilės
Gyvenimui ir bejausmei saulei,
Tuomet, tą sunkią, į šimtmečius
Susilydžiusią dieną,
Kai reikėjo mokyti neapykantos
Ir ištroškusios tiesos kalbos
Kalavijų lūpomis.
Mano mokytojau,
Sumizgęs laikmeti,
Kodėl pasakojai
Apie Niekieno Salą,
Aplipusią baltais santaikos paukščiais,
Kurie slapta nuo visų
Mito savo vaikų ir brolių kūnais.
Argi nežinojai, kad, mokydamas
Šlovinti nusikaltimą,
Darai sunkiausią istorijos nuodėmę.
Mano mokytojau,
Suvaikėjęs laikmeti,
Tik prieš mirtį prisipažinai,
Kad pasaulis, apie kurį mokei —
Tamsus, ir kad šviesiai
Jame reikia gyventi.
O aš, taip ir nepraregėjusi
Tavo mokinė,
Sudegiau savo tikėjime ir
Atsisveikinimo liepsnom
Apšviečiau tamsą,
Kad krūptelėčiau,
Galiausiai išvydusi jos begalybę...

UŽSIMUŠUSIO VĖJO LAIDOTUVĖS

Štai guli
Į akmeninę uolą
Užsimušęs vėjas...
Jo palaikai
Lietuj permirkę,
Mėlynos lūpos — du netekties delfinai.
Tik akmenys nuo viršūnės rieda
Kaip sunkios
Kaži kieno ašaros —
Ir kas liko?
Liko ištaršytas
Gimtasis lizdas,
Atėjūnų ir perėjūnų
Nutryptos senos gatvės,
Besislepiančios už stenančių namų,
Besislepiančios nuo gėdos,
Nes diena jau eilinį kartą išprievartauta
Ir nusviesta į vakaro glėbį.
Rytoj vėl varys minią,
Apmuturiuotą raudonom medžiagom,
Išrašytą baltom baugiom raidėm
It kaulais žodžių,
Bergždžių lyg sausra.
Rytoj vėl neš portretus,
Iškėlę aukščiau už savo galvas,
Už savo išdidumą, net stiprybę.
Mėtys nuorūkas,
Bus bloga nuo išgertos degtinės,
Nuo tų pačių vardų,
Nuo svilėsių sudegintų vartų
Bus bloga — — —
Ak, tiesa, pamiršau!
Reikia keltis,
Atverti duris į pro plyšius
Besiveržiančią dieną
Ir kur nors išeiti.
Galbūt —
Į užsimušusio vėjo laidotuves.

Nuomonės ir pastabos

Apie lietuvišką baletą

Esu baleto mėgėja jau nuo Augsburgo laikų, kai DP stovykloje buvo repetuojama lietuviškoji „Coppelia". Dėl to *Draugo* priede (1986.VI.21) Antaninos Binkevičiūtės-Gučiuvienės straipsnis apie mūsų lietuviško baleto nueitą kelią buvo maloni staigmena. Ačiū.

Norėčiau betgi padaryti vieną pastabą. Kadangi „Coppelia" buvo vienintelis Vokietijoje lietuviško baleto spektaklis ir straipsnis buvo apžvalginis, reikėtų pažymėti, kad Svanildos vaidmenį atliko dvi mūsų balerinos: Tatjana Babuškinaitė ir Aldona Šlepetytė. Šlepetytė buvo mano mėgiama dėl savo šokio linijos, nors technikos atžvilgiu turėjo užleisti vietą Babuškinaitei.

Renata Alinskienė

Svečiai iš Los Angeles Australijoje

ANTANINA BINKEVIČIŪTĖ –GUČIUVIENĖ

Dar ne visai išblėso stiprūs ispūdžiai po Clevelando Vyrų okteto apsilankymo, o štai mūsų tautiečius vėl žavėjo Los Angeles dainuojančių vyrų viešnagė. Pagarba jiems, ir nuoširdi padėka už ryžtą, kelionės vargus ir suteiktą didelį "pasigardžiavimą", mums atvežus tokius puikius, pavyzdingus dainų vakarus!

Losangeliečių atvykimą vainikuoja dar ir gražus tikslas: jie paliko visų (Melbourne, Adelaidėje ir Sydnėjuje) koncertų pajamas, papildydami ateinančio — 1987 m. Australijoje — Šešto pasaulio lietuvių jaunimo kongreso finansinį katilą, į kurį visokiais būdais ir keliais kraunamas doleris to kongreso išlaidoms padengti. Kelionės išlaidas svečiai padengė iš savo kišenių.

Adelaidėje juos girdėjome š. m. rugpjūčio 22 d. Lietuvių namuose. Pilna salė tautiečių, atėjusių pasiklausyti koncerto, kuris iš tikro buvo dainų, vaidybos, meninio skaitymo ir net... šokio spektaklis!

Pakalbėkime iš pradžių apie

Los Angeles vyrų kvartetas: (iš kairės) Rimtautas Dabšys, Antanas Polikaitis, Bronius Seliukas ir Emanuelis Jarašūnas. Akompaniatorė — Raimonda Apeikytė.

pagrindinį dalyką — jų dainavimą. Keturi gražių balsų vyrai, visi iš profesijos inžinieriai, kartu dainuoja jau... 20 metų! Ir kaip dainuoja! Bet tai ne vien ilgų metų jų bendro dainavimo vaisiai ir rezultatai. Akivaizdus jų atsidėjimas dainai, pasinėrimas į jos gelmes, jų išsakingas vokalinis ir muzikinis "lankstumas". Tokie faktoriai, be abejo, labai palengvina ir ansamblio vadovams: kompozitoriams Broniui Budriūnui ir Aloyzui Jurgučiui bei scenos vadovui, dabartiniam Los Angeles Dramos sambūrio režisieriui Petrui Maželiui, kvarteto "nušlifavimo" darbą.

Kiekviename veikale juntamas rimtas interpretacinis apmąstymas, muzikiniai akcentavimai, spalvų, kontrastų ir niuansų naudojimas. Iškultivuota ne vien atskira muzikinė frazė, bet ir kiekviena gaida, atsispindi savo vokaline ir žodine prasme. Pasigėrėtinai švarus darbas! Įspūdžius stiprino ir gastrolierių aktoriški gabumai. Net scena, kurios visi kampai buvo "pažadinti", papildė bendrą akciją. Įdomūs jų susigrupavimai, tikslūs, santūrūs judesiai...

Moka jie tarti ir meninį žodį. Pradžioje Rimtautas Dabšys, bosas, prisistatęs auditorijai kaip „vikriausias kolegų atstovas", sąmojumi perpintu monologu pažadino jos dėmesį programos klausymui.

Vokaliniu jautrumu nubangavo pirmoji daina — Broniaus Budriūno "Tėviškėlė". Ypačiai sudomino muz. Z. Venckaus "Nemunas atves" poetiniam D. Urnevičiūtės tekstui. Šios Lietuvoje kuriančios rašytojos-poetės daug tetų ir dėdžių gyvena pačioje Adelaidėje. O "Jūra, mus užauginusi jūra..." nukėlė iki Baltijos krantų...

Dabar į sceną įžengė Bronius Seliukas, antras tenoras, ir pristatė save kaipo "rimčiausią" kvarteto dalyvį, tam pabėręs, deklamacijos forma, pluoštą humoristinių argumentų. Salėje vėl nesulaikomi juokai...

Po to ėjo Raimondos Apeikytės "Romansas". Ji gyvena Los Angeles, yra žinoma pianistė ir akompaniatorė. Buvo tikra staigmena pažinti jos muzikinę kūrybą. Veikalas įdomus, originalios struktūros — puikiems Vinco Mykolaičio-Putino žodžiams. Toliau mieli svečiai šokdami apdainavo pirmosios meilės prisiminimus ir apgailestavo, "kad niekas negali prisišaukti iš praeities pirmosios meilės". Pasipuošę raudonais gvazdikais, jų grožį apdainavę, juos numetė į publiką "atminimui".

Po linksmų "Vakaruškų" atėjo eilė pakalbėti Antanui Polikaičiui (neeilinio baritono savininkui). Jis pateikė kvarteto lyg "curriculum vitae", pasakydamas visų draugų vardu, kad jie gimė todėl... kad labai norėjo dainuoti!" Kaip gerai padarė!!!

Čia vėl staigmena — Johannes Brahmso žinomo valso melodijai pritaikė žodžius mūsų žinomas daugelio meno šakų menininkas —rašytojas, poetas, dailininkas, žurnalistas, spaudos redaktorius — niujorkietis Paulius Jurkus. Šis numeris sukėlė romantiškos nakties idilijos vaizdą. Romantiškas Giedros Gudauskienės kūrinėlis "Pabučiavimas" — "Šventė mums tikra dainuoti linksmai, mylėti karštai" kiek pakuteno ir klausytojų širdeles.

Dabar artistų atsigaivinimui į sceną buvo išneštos taurės raudono vyno. Juo pasistiprinę pabėrė į salę, valso tempais, Aloyzo Jurgučio "Auksines žvaigždes". Toliau girdėjome V. Juozapaičio "Tamošiaus pagavimas". Tos dainos žodžiai — "Tokie vyrai nesimėto" — visai tinka ir patiems dainoms atlikėjams.

Atėjo eilė pakalbėti ir paskutiniajam dalyviui — Emanueliui Jarašūnui, pirmam tenorui. Jis

Dail. Janinos Marks audinys „Decorative — Organic" iš parodos „Patterns and Perspectives", atidaromos rugsėjo 19 d. Ukrainian Institute of Modern Art, Chicagoje.

pateikė kolegų būdingas biografijas. Vyrų kalbiniai įtarpai buvo, sakytum, humoristinio žanro (jų pačių kūrybos) gražūs perliukai. Ružavomis peteliškėmis po kaklu pasipuošę dar atliko keletą dainų. "Užstalės dainoje" — "Kai alučio putoto gana, tai skamba prie stalo svetelių daina", sušvito ir mūsų svetelių linksmoji gaida.

Bisams šaukiant nustebino tiek girdėta, taip žinoma Sydnėjaus kun. prel. A. Butkaus melodijai sukurta daina "Kaip aras pašautas"... Prasidėjusi maldos susikaupimo nuotaika, vėliau pakilusi iki dramatinės įtampos, ji skambėjo lyg bažnytinė oratorija.

Losangeliečių kvartetą puikiai lydėjo pianinu mūsų prityrusi pianistė Nemira Masiūlytė-Stapleton.

Lietuvių namų mūrai, nors ir drebėdami, ovacijų audras atlaikė! Scenoje sveikinimo ir padėkos žodžius tarė LB Krašto valdybos sekretorius V. Baltutis ir Adelaidės LB apylinkės valdybos pirmininkas J. Stačiūnas. Tarp dovanų, dovanėlių koncertantams buvo įteikti ir australiški aborigenų bumerangai, simbolizuojantys prisiminimą ir grįžimą. O mes, australiečiai, dar ilgai prisiminsime Jus ir be jokių bumerangų!

Jurgio Gliaudos kūrybinis vaizdas

(Atkelta iš 1 psl.)

zuikį, šaukia — „mano, mano" ir išbėga iš kambario. Seniui dingsta velykinė nuotaika, jis, rodos, labiau pasensta...

Dažnai būna taip ir autoriams: skaitytojai „pačiumpa" ką kitą, o ne tai, ką rašytojas laiko esminiu ir svarbiu dalyku. Autorius gal mėgsta viena, o skaitytojai įvertina ką kitą. Rašytojas Jurgis Gliauda sako, kad jo mėgiamiausia knyga yra *Oro pro nobis*. Tiesa, šis romanas jam suteikė antrą iš eilės „Draugo" premiją. Bet, pavyzdžiui, rašytojas Antanas Vaičiulaitis skeptiškas dėl *Oro pro nobis:* esą ten dinamiškų vietų, bet stilius retoriškas, veikėjai autoriaus valdomi; tačiau Vaičiulaitis aukštai vertina *Šikšnosparnių sostą* (žr. Vlado Kulboko *Lietuvių literatūros kritika tremtyje).*

Autoriaus Jurgio Gliaudos nuomonė apie kūrybą: tai patriotinė pareiga, ėjimas „pro lietuviškus vartus"... Bet jis pirmuoju romanu, *Namai ant smėlio,* psichologiškai sprendžia atkeršijimo problemą, vaizduodamas nelietuvius veikėjus, o romano siužetas nieko bendro neturi su lietuvių gyvenimu ar Lietuva. O tai, mano manymu, vienas pačių geriausių Jurgio Gliaudos kūrinių — turinio, formos, net ir kūrybinės kalbos atžvilgiais. O Algimantas Mackus kitados peikė *Namus ant smėlio;* girdi, čia „nesą gyvo žmogaus, kuriame kovotų priešingi jausmai". Tuo tarpu reiklus amerikiečių recenzentas žurnale *Time* tą patį romaną anglų kalba labai gerai įvertino, laikydamas jį viena reikšmingiausių apie nacizmą knygų.

Pagal kritiką Algirdą T. Antanaitį, silpniausiu Jurgio Gliaudos romanu esąs *Aitvarai ir giria,* nes „apsunkintas opios temos, kur autoriaus norėta pavaizduoti partizanų tikslai, — drąsa, tėvynės meilė ir t.t., bet nesą ten partizano-žmogaus..." (Vladas Kulbokas, *Lietuvių literatūros kritika tremtyje,* p. 202). O Pranas Visvydas romaną *Aitvarai ir giria,* laimėjusį Lietuvos atgimimo sąjūdžio skelbtą konkursą (1970), laiko struktūriškai geru, tik personažai esą vienašališkai suidealizuoti. Pranas Visvydas pagiria romano *Brėkšmės našta* (1972) kompoziciją, šiuolaikinę tematiką, charakterių keistumą, taiklius satyrinius pokštus; bet papeikia stilių ir kalbą.

Kritikas Kęstutis Keblys, kaip ir Algirdas T. Antanaitis, geriausiu Jurgio Gliaudos romanu laiko *Šikšnosparnių sostą;* antroj vietoj Kebliui yra *Ikaro sonata,* kur atskleidžiami kūrėjo maištas ir pralaimėjimas.

Aloyzas Baronas Jurgį Gliaudą pavadino — „jaunai rašančiu autorium". — „Visuose Gliaudos romanuose pilna gyvakraujų, šiek tiek su akademiškumo doze, bet jaunų žmonių. *Šikšnosparnių sostas* beveik visų kritikų rikiuojamas į geriausius lietuvių romanus. Pakankamai atskleistas žmogus čia ieško atsakymų ir kovoja su neištikimybe pačiam sau; tai romaną iškelia virš grynai etnografinių ribų ir jam suteikia visuotinumo žymę (*Draugas,* 1976). Taip pat, Aloyzas Baronas pažymi, kad Jurgio Gliaudos romanai yra gausiai skaitomi. Girdi, *Namai ant smėlio* ir po 25 metų tebėra tokia pat aktuali ir mėgiama knyga; jos vertimas populiarus ir tarp angliškai skaitančių. O knygą *Sonata of Icarus* Aloyzas Baronas padovanojęs Cicero, Illinois, miesto bibliotekai ir, patikrinus, net po 8 metų knyga neišimta iš bibliotekos, reiškia, ji skaitoma; nuolatinė paklausa neleidžia pašalint iš lentynų, kaip greit pašalinamos nepopuliarios knygos.

Mūsų valstybės žlugimo tema *Agonija* buvo išleista net dviem laidom (1965 m. Nidos ir 1976 m. Vilties leidyklų) ir greit išparduota; tai buvo tikras lietuviškas „bestseleris", kaip ir kitos kai kurios Jurgio Gliaudos knygos. O *Metmenų* kritikas Liūtas Mockūnas *Agoniją* pavadino „aptingusio smalsumo tenkinamąja knyga" ir net baiminosi, kad tik kas jos neišverstų į anglų kalbą... (*Metmenys,* 1966; Vladas Kulbokas, *Lietuvių literatūros kritika tremtyje,* p. 390). Bet *Agonija* buvo gabaus jauno vertėjo Jono Zdanio išversta ir šį pavasarį Šaulių sąjungos išleista gražia knyga — *The Agony: A Literary Approach to History* ir kritikų gerai vertinama, bei populiari lietuvių, latvių ir, reikia tikėtis, amerikiečių skaitytojų tarpe. Taigi, kaip tas novelės vaikutis, pasiėmęs kartoninį paršiuką vietoje šokoladinio zuikio, taip ir kritikai bei skaitytojai savaip renkasi knygas.

Dar norisi pažvelgt, kaip Jurgio Gliaudos kūrybą vertino vienas įžvalgiausių mūsų kritikų — Jonas Grinius. Geriausiai jis atsiliepia apie romaną, iškeliantį politinio emigranto dilemą — *Šikšnosparnių sostą* (1960). — „Jame vaizduojami įvairių lietuvių tremtinių profesijų atstovai; tai pasimetę žmonės: vieni seka Amerikos snobais, kiti pasiduoda komercinei bei mechaninei dvasiai, lenktyniaujant su amerikiečiais" (Vladas Kulbokas, *Lietuvių literatūros kritika tremtyje,* p. 79). Jonas Grinius čia randa atskleistą plačią tikėjimo ir vilties netekimo problemą. Ir meilė žmonai, kaip Jobo Dievui, nugali „šikšnosparnius" — teisininko Alksnio skepticizmą. Jonas Grinius mano, kad *Šikšnosparnių sostas* esąs geriausias mūsų literatūroj egzistencialistinis romanas, nes esąs „originalus, autentiškas kūrinys, atremtas į tikras psichines būsenas, išugdytas iš tikros medžiagos, kokią rašytojui davė ir duoda lietuvių šviesuolių gyvenimas Amerikoj". (*Draugas,* 1961.4.29). Taip pat, jo nuomone, Jurgis Gliauda giliausiai mūsų literatūroj pažvelgęs į dvasinę meilę.

Jurgis Gliauda yra vis naujų ir naujoviškų temų rašytojas. Bet, anot Jono Griniaus, naujos temos ir įvairios problemos turinčios ir pavojų; pavyzdžiui, *Delfino ženkle,* kur vyraują fiziologinė ir psichologinė (vyro-moters) tema. Gliauda išvysto sudėtingą problemą: kiek žmogus turi teisės į kito, silpno žmogaus sveikatą ir gyvybę; šiuo atveju, romano veikėjos jaunos motinos. Talidomido tablečių ėmimas nėštumo metu ir galimas sužalotas kūdikis... Šią problemą gvildendamas autorius pakyla iki religijos ir metafizikos klausimų, bet vietomis nusileidžia iki žurnalistinio aktualumo. Užgriebiamas čia ir beprasmybės įsiveržimas į tikrovę; taigi Gliauda įsijungia net į absurdinės literatūros kūrėjų tarpą. Tačiau, anot Jono Griniaus, laiminga romano pabaiga (gimus sveikam kūdikiui) susilpnina romaną; nes veikėjams nebeleidžia susidurti su ontologiniu blogiu, ir taip romanas neįgauna metafizinio gilumo. Geri esą naujumai romane *Liepsnos ir apmaudo ąsočiai,* kur nušviečiamas kolchozas ir komunistinėje santvarkoje psichinė rašytojo būklė. Taip pat romane *Brėkšmės našta* iš okupuotos Lietuvos profesorius J. Kirlys vaizduojamas, neva, pranašesniu už laisvų kraštų lietuvius, net patampa jaunimo stabu... Taip autorius čia ironizuoja perdėtą garbinimą visko, kas iš anapus...

Kalbant apie naujoves Jurgio Gliaudos kūrybos temose, apsčiai jų yra ir romane *Narsa gyventi* (1978), kur iškeliamos Amerikos didmiesčių problemos, ryšium su Vietnamo karu ir „hipių" laikais. Čia gitaristas Albinas ir jo „hipiška" meilė Gabija pravedami pro to laiko mąstymus ir įvykius, kol po įvairių haliucinacijų ir Albino pokalbių su Charonu, Vėlių suolelio viešpačiu, ta lietuviška pora lyg ir „susitupi" ir grįžta prie normalesnio gyvenimo. Šis romanas, nors nepremijuotas, man yra viena iš Jurgio Gliaudos įdomiausių knygų. Prie gvildenamųjų „modernių temų" — reikia priskirti romanus *Pagairė* (1975), kur autorius bando įžvelgti auklėjimo problemas Sovietų okupuotoje Lietuvoje, ir *Atolas — koralų sala* (1980), kur išeivijos jaunoji karta bando prasiveržti menų pasauly.

Taip, Jurgis Gliauda pasižymi temų aktualumu ir versatilumu. Kartų susipratimo problemos gal ryškiausios romanuose *Brėkšmės našta* ir *Šikšnosparnių sostas.* Pastarajame dar viena dilema: kaip praturtėti ir neprarasti tautinio bei kultūrinio identiteto. Tai emigrantų šviesuolių bandymas išlaikyti savo individualybę bei laisvę sunkiose sąlygose. Šios problemos sprendimas ir tiesos-gėrio siekimas gyvenimo painiuose labirintuose yra beveik visų Gliaudos romanų pagrindinė žymė.

Romane *Ora pro nobis* svarstoma kančios pasidalijimo, aukos prasmė, atkuriamas komunistų antplūdis (1940-1941 m.) ir dialektiškai kritikuojama komunizmo sistema. Ir užtenka to vieno romano, kad okupuotoj Lietuvoj autoriaus vardas būtų kaip maru užkrėstas; Jurgis Gliauda yra vienas iš labiausiai kritikuojamų išeivijos rašytojų (*Raidžių pasėliai* — irgi priešrusiškas romanas.).

Temų įvairovėj Jurgis Gliauda gerą duoklę atidavė ir Lietuvos valstybinių problemų nagrinėjimui romanuose: *Sunkiausiu keliu* (1972) apie valstybininką Mykolą Šleževičių, *Perlojos respublika* (1979), *Agonija;* knygoje *Kovo ketvirtoji* (1984) istoriškai-beletristiškai pavaizduoja šv. Kazimierą.

Visų pirma šis autorius — problemų gvildentojas, įdomių tezių ieškotojas ir sprendėjas; stiliaus ar kalbos estetika jam antroje eilėje. Tačiau, kai kurie jo romanai (ypač *Namai ant smėlio)* aiškiai siekia ir kalbos kultūros.

Yra buvę daug ir kitų Jurgio Gliaudos knygų recenzijų, įvertinimų; tokių straipsnių gal susidarytų pora gerų tomų. Jurgis Gliauda ir kaip rašytojas, ir kaip kultūrinis publicistas yra plačiai savo mintijimu išsišakojęs išeivijos gyvenime. O per jo kūrybos vertimus yra plačiai išsiliejęs ir už mūsų kultūrinio gyvenimo ribų. Jis gal vienas iš lietuvių išeivių rašytojų, kuris ne tik daugiausia kartų yra buvęs premijuotas, bet ir autorius, kurio kūrybos raštai labiausiai paskleisti tarp savųjų ir tarp kitataučių.

Savotiški buvo šio autoriaus santykiai su kritikais, net ir su skaitančia visuomene. Vėlai pradėjęs ryškiau reikštis savita kūryba, Jurgis Gliauda, nors ir dvi „Draugo" premijas pagrečiui laimėjęs, ilgai dar neįgijo kritikų pasitikėjimo; į jo talentą buvo žiūrima skeptiškai, buvo net ieškoma įvairių kliaučių. Tiktai gal po *Šikšnosparnių sosto* (1960), vieno geriausių jo romanų, autoriaus garsas sklido, susilaukė jis vis didėjančio pripažinimo iš kritikų ir vis nuoširdesnės skaitytojų pagarbos. Taigi mūsų rašytojas-laureatas Jurgis Gliauda nėra niekieno iškeltas, net ir premijomis nėra išliaupsintas, o tik savu talentu ir kietu, sąžiningu darbu tolydžio pats save iškėlęs į tą garsą ir į tą raštijos garbę, kur jis dabar yra. Ir čia nesvarbu laikas, nėra nei autoriaus amžius reikšmingas, o tik jo dvasinis-kūrybinis potencialas, kurį jis, neužkasęs Dievo duotų talerių, kaip sakoma evangelijoj, pamažu savo kūryba mums atsivėrė; jo paties žodžiais, visa, ką yra gavęs iš Lietuvos, lyg iš jį pagimdžiusios motinos, atidavė, ir dar atiduos, savo tėvynei Lietuvai, kada nors iš tremties jo kūriniams sugrįžus į savą žemę, į bendrą lietuvių literatūros lobyną. Gal dabar tenai, okupuotoj Lietuvoj, oficialiai yra jis užkabinėjamas ar jo pilna talento vertė nežinoma; bet išeivijoj Jurgis Gliauda yra savo kūrybinį talentą įrašęs didžiąja raide, — ir taip pasiliks. Ir tik savoje valstybėje, be okupanto įtakų, jis bus pilnai pripažintas ir Lietuvoj.

Toks man dabar atrodo Jurgio Gliaudos literatūrinės kūrybos ir kultūrinės veiklos vaizdas, žiūrint iš laiko perspektyvos ir iš kritikos aukščio. Mes visi, jo skaitytojai ir gerbėjai, šia proga linkime jam ilgiausių ir sveikatingų metų, kad jo kūrybos lobis dar pasipildytų naujomis knygomis ir naujais įžvalgiais straipsniais. Dieve jam padėk!

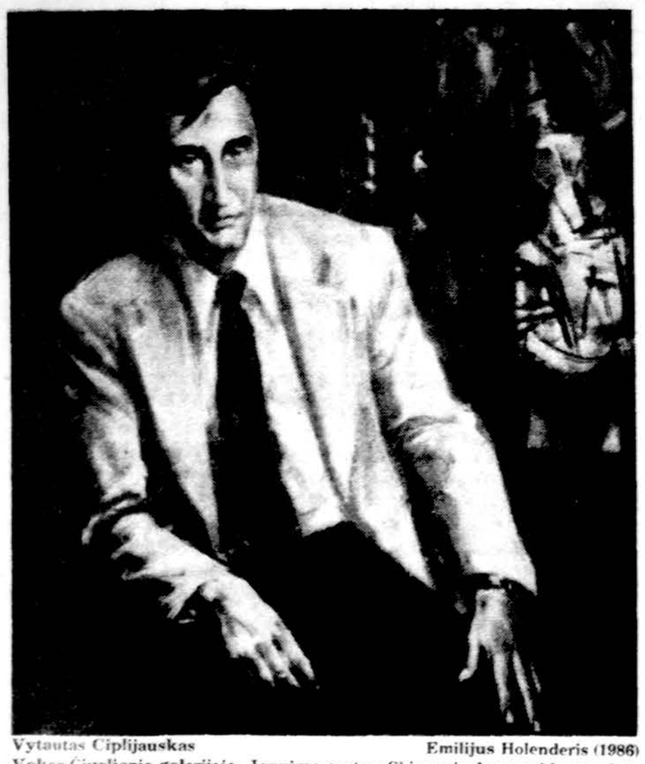

Vytautas Ciplijauskas — Emilijus Holenderis (1986)

Vakar Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje, buvo atidaryta dail. Vytauto Ciplijausko darbų paroda, kuri vyks dar ir ateinantį savaitgalį, rugsėjo mėn. 19-21 d.

Vytautas Ciplijauskas — Birutė Ciplijauskaitė (1986)

Iš parodos, atidarytos Čiurlionio galerijoje š.m. rugsėjo 12 d.